

Підвойний В. В.

ORCID: 0000-0003-1500-9633

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри тюркології

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

ТОПІК «КИТАЙ» У ТЕМАТИЧНО-КОНЦЕПТУАЛЬНІЙ СТРУКТУРІ БІБЛІОТЕКИ-КОЛЕКЦІЇ АГАТАНГЕЛА КРИМСЬКОГО

Ключові слова: Китай, Агатангел Кримський, бібліотечна колекція.

Бібліотека-колекція Агатангела Кримського (далі – БКК) концептуально інстальована у бібліофільський рух ХІХ – початку ХХ ст., акумулювала значний масив релевантної сходознавчої літератури, на рівні синхронії експлікує важливі тенденції розвитку наукових векторів у царині сходознавства, є віддзеркаленням складних взаємозв'язків наукового дискурсу епохи та території [1, с. 268]. Опис теми тематичних блоків колекції профілює низку практичних і теоретичних проблем, пов'язаних із бібліотекознавчими, музеєзнавчими теоріями і питаннями історії мистецтв та колекціонування загалом. Функціональна екзистенція БКК має кореляції з долею і науковою біографією фундатора [2, с. 160].

Різнобічна особистість ученого була мотиваційним фактором моделювання складних процесів колекціонування книг і джерел, породження (модифікації) поліаспектного стилю стратегій збирання артефактів, що в підсумку визначило загальну структуру, стилістику і внутрішній дизайн колекції.

Стилістична специфіка БКК визначається орієнтацією на забезпечення інформаційного попиту фундатора (читачів) на науковий сходознавчий контент, потребу деталізації наукових проектів з арабістики, іраністики, тюркології, кавказознавства, візантистики, славістики тощо. Тематична диференціація загальної семантики БКК актуалізується у зв'язку з потребою у деталізації історії наукової діяльності, перспективності й результативності наукових проектів і дослідницьких інтересів відомого вченого.

Загальна вибірка колекційних артефактів БКК, які тематично корелюються в межах топіку «Китай», сформована з понад 200 позицій.

Щодо формальних характеристик окресленого контенту, то всі джерела китаєзнавчого змісту (крім конволютних сегментів) мають задовільний стан збереження. Часовий діапазон артефактів, які формують топик «Китай», визначається амстердамським виданням 1667 р. енциклопедичного довідника Афанасія Кіргера «Опис Китайської імперії» (Athanasii Kircheri. *China monumentis: qua sacris quâ profanis, nec non variis naturae & artis spectaculis, aliarumque rerum memorabilium argumentis illustrata...*) і московським довідковим виданням 1935 р. Б. Деніке «Китай» (верхня межа).

Виділення сегмента китаєзнавчої тематики здійснюємо на основі теорії системного аналізу. Формальними ознаками віднесення конкретного актефакта до зазначеної скиби є інформаційна релевантність до загальної теми (київське видання аналітичних зауваг Б. Курца «Як повстала державна караванна (валкова) торгівля Росії з Китаєм у XVII віці», 1929 р.; А. Куропаткин, «Кашгарія: Историко-географічний нарис», 1879 р., Во 804806 / Кримський А. Ю.; М. Певцов, «Короткий нарис мандрівки Монголією та внутрішнім Китаєм у 1878 і 1879 рр.», 1881 р., Во 805118; М. Пржевальський, «Від Кяхти до витоків Жовтої річки, дослідження північних теренів Тибету і шлях через Лоб-Нор басейном Тариму», 1888 р., Во 806653 / Кримський А. Ю.), згадування синологічного контенту в змістовій частині колекційної одиниці (Е. Гюк, «Спогади про мандрівку Татарією», 1866 р., Во 805625 / Кримський А. Ю.; двотомний нарис Марії Ляліної «Мандрівка братів Г. Є. та М. Є. Грумм-Гржимайло до Західного Китаю», 1901 р., Во 808396), акцентування уваги читачів до актуальної синологічної проблематики на рівні довідково-інформаційного апарату книги (Крилов П. «Мандрівні нотатки про урянхайські землі», 1903 р., Во 807275).

Поліфункціональність і жанрово-стилістична маркованість синологічної скиби свідчать про те, що загальна китаїстика не профілювалася А. Кримським як провідний науковий топик і не входила до його індивідуальних стратегічних ідей формалізації наукових і освітніх проєктів. Проте факт значної кількості колекційних джерел із китаїстики не лише спонукає до виокремлення такого сегмента із загальної тематики зібрання, а й фундаментує розробку інформаційно-тематичних концептів БКК, уможливорює окреслення (логізацію) напрямів стратегій колекціонування та бібліофільських інтенцій фундатора колекції [3, с. 255].

Сегментарна гетерогенність структури колекції детермінується наявністю елементів візуального, картографічного і мистецького профілю. Актуалізовані в процесі тематичної селекції блоки синологічної тематики в межах колекції перебувають у міжсистемному зв'язку.

Експлікація інформаційного поля тематично детермінованих видань у межах конкретного книжкового зібрання є засобом пролонгування життєвого циклу пам'яток, безцінним матеріалом для реалізації стратегій історично-бібліотечнознавчого аналізу [4, с. 78].

Чітку кореляцію із загальним профілем БКК мають роботи країнознавчого спрямування (Jean Bell de Antermony, *Voyages depuis St. Peterbourg en Russie dans diverses contrees de l'Asie*, 1766 р., Во 801300 / 3 Кримський А. Ю.); Bedin Sven, *Im Herzen von Asien. Zehntausend kilometer auf unbekanntem Pfaden*, 1903 р., Во 802301 / Во 802302); двотомне зібрання Нау Киоу Чооан. *Histoire chinoise, traduite de l'anglais...* 1766 р., Во 801547 / Кримський А. Ю.), багатотомне видання Григорія Потаніна «Нариси північно-західної Монголії. Результати мандрівки, здійсненої упродовж 1876–1877 рр.», 1881–1883 рр., Во804837 / 1–3, 4 / Кримський А. Ю.; тревелог М. Пржевальського «Мандрівка Уссурійським краєм», 1888 р., Во 800816 / Кримський А. Ю.; результати мандрівок далекосхідними теренами французької поетеси Жюдіт Готьє, Во 802358 / Кримський А. Ю).

Розкриттю тематики релігійної специфіки Китаю присвячені відомі джерелознавчі та антологічні артефакти – шеститомник *Anecdotes sur l'etat de la religion dans la Chine*; «Записки про Монголію, написані монахом Іакінфом, з додатком мапи Монголії та різних костюмів», 1828 р., Во 807880 / Кримський А. Ю. / 1.2 (1–4); нарис Н. Байкова «У горах Маньчжурії» 1915 р.; робота Н. Lansdell, *Russisch Central Asien, nebst Kuldscha, Buchhara, Chiva und Merv*, 1885 р., Во 802389, Во 802390 / Кримський А. Ю.

Архівний і музеєзнавчий синологічний матеріал експлікований у відомих профільних довідниках – Grothe, Hugo, *Orientalisches Archiv illustrierte Zeitschrift für Kunst, Kulturgeschichte und Völkerkunde der Länder des Ostens*, Во 802515 / Кримський А. Ю.); Gabelents Н.С. *Geschichte der grossen Liao, aus dem Mandschu übersetzt von Н. Conon von der Gabelentz*, 1877 р. Во 800292 / Кримський А. Ю.

Візуально-графічний субсегмент тематичної групи «Китай» представлений збіркою картографічних матеріалів та атласів («Азія. Ілюстрована географічна збірка, укладена вчителями географії А. Крубером, С. Григорьевим, А. Барковим і С. Чефрановим.», видання 1904 р.; Во 804250 / Кримський А. Ю. та «Азія. Твір професора Вільгельма Сіверса під редакцією професора Харківського університету А.Н. Краснова), токійським ілюстрованим виданням *Picturesque views of Peking* 1901 р. (Во 800291 / Кримський А. Ю.), оригіналами графічних робіт учасника делегації Посольства Російської імперії до Китаю під керівництвом Ю. Головкина, відомого митця Андрія Марти-

нова (Етнографічний альбом, гравюра «Китайська пошта», поч. XIX ст., Во 808406 / Кримський А. Ю.).

Конволютні конструкції формують унікальну частину загального інформаційно-джерельного контенту БКК. Важливими для експлікаційних процесів топіку «Китай» є конволют «Азійська збірка. Т. I. Конволют № 2» (Во 806621/1/Кримський А. Ю.), який містить відбитку аналітики з Журналу Міністерства народної освіти за 1842 (вип. 5.) І. Бічуріна «Про статистичний опис Китайської імперії», серію статей О. Ковалевського («Політичний переворот у Китаї, близько половини XVII ст.», 1840, № 2) і аналітичну довідку «Правління Кан Сі», анонімну роботу «Пам'ятник християнської віри у Китаї, перекладений з китайської мови Захаром Леонтєвським», 1834). Авторство та легенду конволютів детермінувати не вдається, щодо його структурного наповнення робимо гіпотезу про формування основи конволюту наприкінці XIX ст. у бібліотеці Лазаревського інституту східних мов.

Синологічна скиба БКК формувалася відповідно до власних бібліофільських (колекційних) інтенцій фундатора, специфічних умов розвитку сходознавчого дискурсу і профілюється на дипломатичну, мандрівну, науково-популярну тематику. Попри те що дескрипційна ознака «раритетність» на матеріалі скиби не є актуальною, ґрунтовна деталізація тематичної структури БКК визначає перспективи подальшого розгортання топіку в компаративному, соціолінгвістичному, етнографічному форматах, висвітлення інститутів китайської культури у всіх можливих дискурсивних проявах і тематичних комбінаціях.

Література:

1. Підвойний В. Інформаційний сегмент «КУРДОЛОГІЯ» у концептуально-тематичній структурі бібліотеки-колекції Агатангела Кримського. Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні. Вип. 32. Ніжин, 2023. С. 268–272.

2. Підвойний В. Далекосхідна тематика бібліотеки-колекції академіка А. Кримського. Сходознавчі читання пам'яті Дениса Антіпова та Святослава Горбенка. Київ, 2023. С. 160–165.

3. Лісова І. В. «Приватна книжкова колекція»: теоретичні підходи до визначення поняття. Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. 2012. Вип. 18(2). С. 253–258.

4. Ковальчук Г. Що таке бібліофілство: роздуми щодо теорії бібліофілства. Альманах бібліофілів. Кн. 2. Дрогобич, 2017. С. 75–83.